

References

1. Groys, B. (2006). Under suspicion: a phenomenology of media. Moscow: Khudozhestvennyj prospekt [in Russian].
2. Elina, E. (2009). Semiotics of advertising. Retrieved from http://www.libma.ru/delovaja_literatura/semiotika_reklamy/p5.php [in Russian].
3. Mozhejko, M. (2001). Empty sign. Retrieved from http://velikanov.ru/philosophy/pustoj_znak.asp [in Russian].
4. Narizhnyj, D. (2017). What is affordances and how do they improve usability. Retrieved from <https://netology.ru/blog/affordance-usability> [in Russian].
5. Stepanov, Yu. (2015). In the three-dimensional space of language: semiotic problems of linguistics, philosophy, art. Moscow: URSS [in Russian].
6. Yampolskij, M. (2001). On the near: essays of non-mimetic vision. Retrieved from http://lukashevichus.info/knigi/yampolski_o_blizkom.pdf [in Russian].
7. Whittington, W. (2007). Sound Design and Science Fiction. Austin: University of Texas Press [in English].

УДК 793.31(477)

*Перова Ганна Олексіївна,
заслужена артистка України,
доцент кафедри хореографії
Київського національного університету
культури і мистецтв
mikoseeva@ukr.net
ORCID: 0000-0003-0722-9775*

НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ТАНЦЮ: ВІД ВИТОКІВ ДО СЬОГОДЕННЯ

Мета статті – виявити основні етапи наукового осмислення українського народного танцю. *Методологія*. На основі аналізу наукової літератури, використання хронологічного підходу, методу систематизації стало можливим проведення науково-об'єктивного дослідження. *Наукова новизна*. Запропоновано періодизацію становлення та розвитку науково-теоретичного осмислення українського народного танцю. *Висновки*. Монографії, дисертації, наукові статті тощо, присвячені різним аспектам української народної танцювальної культури, містять історіографічний огляд, аналізують останні публікації під кутом зору теми праці, що виключає цілісність дослідження науково-теоретичного доробку з українського народного танцю. Попри наявність значного масиву наукової літератури комплексного дослідження теоретичний доробок з українського танцю не зазнав. Досить умовно можна виокремити основні етапи становлення та розвитку науково-теоретичного осмислення українського народного танцю: 20-і рр. ХХ ст. – формування теорії українського народного танцю (В. Верховинець); друга половина ХХ ст. – розвиток теорії українського народного танцю в історико-мистецтвознавчих та педагогічних дослідженнях; початок ХХІ ст. – розширення проблемного діапазону досліджень на матеріалі українського народного танцю.

Ключові слова: український народний танець, наукові праці з хореографії, танець, хореографія.

Перова Анна Алексеевна, заслуженная артистка Украины, доцент кафедры хореографии Киевского национального университета культуры и искусств

Научное осмысление украинского народного танца: от истоков до современности

Цель статьи - выявить основные этапы научного осмысления украинского народного танца. **Методология.** На основе анализа научной литературы, использования хронологического подхода, метода систематизации стало возможным проведение научно-объективного исследования. **Научная новизна.** Предложена периодизация становления и развития научно-теоретического осмысления украинского народного танца. **Выводы.** Монографии, диссертации, научные статьи и т.п., посвященные различным аспектам украинской народной танцевальной культуры, содержащие историографический обзор, анализируют последние публикации с точки зрения темы труда, что исключает целостность исследования научно-теоретических наработок по украинскому народному танцу. Несмотря на наличие значительного массива научной литературы комплексного исследования теоретическое наследие по украинскому танцу не претерпело. Достаточно условно можно выделить основные этапы становления и развития научно-теоретического осмысления украинского народного танца: двадцатые гг. XX в. – формирование теории украинского народного танца (В. Верховинец); вторая половина XX в. – развитие теории украинского народного танца в историко-искусствоведческих и педагогических исследованиях; начало XXI века. – расширение проблемного диапазона исследований на материале украинского народного танца.

Ключевые слова: украинский народный танец, научные труды по хореографии, танец, хореография.

Perova Hanna, Honored Artist of Ukraine, Associate Professor of the Department of Choreography of the Kiev National University of Culture and Arts

Scientific studies of ukrainian folk dance: from origins to present

Purpose of Research –to identify the main stages of the formation and development of dance technique on pointe shoes in classical dance. **Methodology.** Based on the analysis of the scientific literature, the use of the historical chronological approach, the method of systematization, it was possible to conduct a scientifically objective study. **Scientific novelty.** In the article the periodization of the development of dance technique on pointe shoes as a component of the evolution of classical dance **Conclusions.** Monographs, dissertations, scientific articles, etc., devoted to various aspects of Ukrainian folk dance culture, containing a historiographical review, analyze the latest publications from the point of view of the topic of labor, which excludes the integrity of the research of scientific and theoretical developments on Ukrainian folk dance. Despite the presence of a significant array of scientific literature of complex research, the theoretical heritage of Ukrainian dance has not undergone. It is conditionally possible to single out the main stages of the formation and development of the scientific and theoretical understanding of the Ukrainian folk dance: the twenties Twentieth century – the formation of the theory of Ukrainian folk dance (V. Verkhovynets); second half of the twentieth century – development of the theory of Ukrainian folk dance in historical, art criticism and pedagogical research; the beginning of the XXI century – the expansion of the problematic range of research on the material of Ukrainian folk dance.

Key words: Ukrainian folk dance, scientific works on choreography, dance, choreography.

Актуальність теми дослідження. Український народний танець як комплексне поняття, яке нині увібрало не лише фольклорні зразки, а й похідну форму – народно-сценічну хореографію, все активніше піддається науковій рефлексії. Проблема розриву між високими досягненнями танцювальної практики в сфері народного танцю та малочисельністю теоретичних праць спричинило активізацію наукового осмислення цього феномену наприкінці XX – на початку XXI ст. Саме ці процеси потребують аналізу.

Незважаючи на дивовижне багатство і різноманітність, оригінальність та самобутність українського народного танцю, його історіографія не виступала в якості самостійного предмету наукової рефлексії, хоча різні «фрагменти», певні «зрізи» окресленої проблематики наявні у всіх роботах, присвячених дослідженню української народної танцювальної культури.

Аналіз досліджень і публікацій. Попри незначний, порівняно з іншими мистецтвознавчими напрямками, науковий доробок сфери народного танцю, сьогодні можна говорити про сформовану науково-теоретичну традицію у сфері української народної хореографії. Осмислення цього феномену пройшло шлях від перших теоретичних праць корифеїв (В. Верховинець [6], В. Авраменко [1]), через закріплення у системі наукового знання (А. Гуменюк [10], К. Василенко [4; 5]), до сплеску різноаспектних досліджень сучасності. Аналіз еволюції науково-теоретичного осмислення українського народного танцю від витоків до сьогодення є однією з актуальних проблем.

Мета дослідження – виявити основні етапи наукового осмислення українського народного танцю.

Виклад основного матеріалу. Одними з перших фольклорно-етнографічних досліджень, де різною мірою висвітлено танцювальну складову обрядів українців календарного циклу, стали праці середини XIX – початку XX ст. М. Максимовича [26], П. Чубинського [34], М. Лисенка [23] тощо. Створені в умовах відсутності універсальної системи запису танцювальних рухів такі словесні описи не дають можливості відтворити фольклорні зразки, унеможливають достовірний аналіз лексичної складової, хоча відтворюють загальну образно-емоційну структуру.

Танцям західного регіону присвячено дослідження В. Шухевича [38], В. Гнатюка [27], де більш детально звернуто увагу на композиційну побудову.

Неоціненний внесок у дослідження танців гуцулів, лемків, бойків, стилістичних особливостей танців карпатського регіону зробив Р. Гарасимчук [8; 9].

Важливими для розуміння ролі танців у календарній обрядовості стали створені в діаспорі в середині XX ст. праці С. Килимника [16], О. Воропая [7]. Базуючись на фольклорних розвідок попередників, автори подають авторські оригінальні підходи до тлумачення змісту багатьох обрядових дійств, де присутні і танці.

У циклі сімейної обрядовості насичений танцями весільний обряд висвітлено у дослідженнях середини XIX ст., зокрема Й. Лозинського [25].

Узагальнюючі праці сучасників з народознавства, етнографії, фольклористики О. Курочкина [21], А. Пономарьова [32], А. Іваницького [15] та ін., присвячені різним аспектам традиційної культури українців, допомагають створити цілісне уявлення про місце танцю у системі календарних та сімейних свят, у позаобрядовому дозвіллі (вечорниці, вулиця).

«Першу спробу всебічно розкрити особливості української народної хореографії зробив видатний радянський хореограф, композитор і музичний діяч В. Верховинець», – писав 1963 року А. Гуменюк, визнаючи В. Верховинця родоначальником наукового осмислення лексики та стилістики українських

народних танців [10, 6]. Подібні висновки А. Гуменюк робить, спираючись на книгу В. Верховинця «Теорія українського народного танцю», що вийшла з друку 1919 року. Сам В. Верховинець у передмові до першого видання своєї праці проголошує її мету – «якнайточніше описати ті рухи й фігури українського народного танцю, що їх використовує наш народ» та висловлює сподівання, що його справу буде продовжено наступними дослідниками [6, 7].

У фундаментальній науковій праці узагальнено й систематизовано значний фольклорний хореографічний матеріал та запропоновано методичну систему його вивчення – від найпростіших підготовчих рухів до складних танцювальних фігур і комбінацій. Після опису майже кожного руху (всього 42) автором подається варіант, адаптований для дитячого складу виконавців.

В. Верховинець дав назви рухам відповідно до їх характеру і внутрішнього змісту. Для запису танцювальних рухів В. Верховинець вперше в українській хореографії застосував метод, який полягав у словесному їх описуванні із зазначенням тактування та в ілюструванні їх за допомогою малюнків і схем. Багато хореографів відзначали велике педагогічне, наукове, культурологічне значення книги В. Верховинця «Теорія українського народного танцю», що не втратила своєї актуальності і сьогодні [6].

Наступною після В. Верховинця розгорнутою науковою працею в галузі українського народного хореографічного мистецтва стало дослідження А. Гуменюка «Народне хореографічне мистецтво України» [10], де охарактеризовано процес зародження та розвитку хореографічного мистецтва, особливості українських народних танців на основі аналізу текстів пісень, хореографічної лексики та музики, висвітлено репертуар аматорських та професійних танцювальних колективів народно-сценічного танцю.

Досконало оволодівши методикою запису народної хореографії, вивчивши її специфічні особливості, вчений виявляє, записує і фіксує на кінострічку танці, які побутують у Київській, Черкаській, Чернігівській, Полтавській, Хмельницькій, Чернівецькій та інших областях України. Цінний матеріал, зібраний і вивчений А. Гуменюком, став основою для видання книги «Українські народні танці» у 1969 році [35].

Практичний напрямок наукових розробок продовжено в праці К. Василенка «Лексика українського народно-сценічного танцю» (перше видання 1971, найповніше видання 1996) [4]. Базуючись на матеріалах попередників (В. Верховинця, А. Гуменюка), К. Василенко значно розширює діапазон зафіксованих рухів, піддаючи аналізу велику кількість народно-сценічних танців. Продовжуючи справу В. Верховинця, К. Василенко вдається до більш глибокого аналізу танцювальних рухів. Він розглядає формотворчі, структурні, образні, функціональні, характерні національні та локальні особливості, еволюційний розвиток хореографічних па, їх побудову, характерні ознаки, ритмопластичне узгодження рухів тіла, пози в танці. К. Василенко уперше створив термінологічні кваліфікаційні позначення, виокремив основні ознаки, за якими рухи отримали свої назви, що дало можливість уніфікувати дефініції, позбувшись термінологічної неузгодженості.

Вагомість «Лексики...» полягала й у розробці педагогічно доцільної методики викладання хореографічного матеріалу, в основі якої лежала «розкладка» танцювальних рухів. Поєднавши теорію й практику, К. Василенко глибоко продумав систему подання практичного матеріалу, який можна використовувати в процесі підготовки майбутніх хореографів та виконавців танцювального мистецтва.

Теоретичний аналіз основних видів українських танців проведено в праці К. Василенка «Український танець» (1997) [5]. Автор подає стислий опис змісту, лексики, малюнків, музики багатьох народних та народно-сценічних танців. К. Василенко видавав й репертуарні збірки записів танців. Завдяки цьому значна частина народних танців різних регіонів України заново відродилася й залишилася для наступних поколінь як пам'ятка історії культури українського народу.

Значна частина поданих А. Гуменюком та К. Василенком народних танців є похідними формами від зафіксованих зразків у фольклорно-етнографічних записах ХІХ – початку ХХ століття, зроблених М. Максимовичем, П. Чубинським, В. Гнатюком.

Характерною тенденцією ХХ ст. стало підвищення інтересу науковців до осмислення українського народного танцю на педагогічному та лексико-семантичному рівнях. Наукове дослідження спадщини К. Василенка дає підстави стверджувати, що він уперше дав наукове тлумачення окремих важливих питань теорії, методики й практики народної хореографії, пов'язаних із хореографічною лексикою та шляхами розвитку українського народного танцю, розробив педагогічні прийоми її реалізації в українському народно-сценічному танці. За думкою. О. Жирова, яку ми поділяємо, «до головних новаторських тенденцій, що домінували в науково-дослідницькій діяльності педагога, належать: 1) обґрунтування використання в народній українській хореографії закону ряду (група рухів); 2) упровадження повної класифікації лексики українського народно-сценічного танцю; 3) створення хореографічного словника. К. Василенко уперше розглянув танцювальну лексику в її історико-еволюційному, образно-тематичному, структурно-функціональному єднанні та систематизував шляхи її збагачення, уніфікував рухи українського танцю, розробив дидактичні основи виконання танцювальних рухів» [12, 286–287].

Учень В. Верховинця В. Авраменко, продовжуючи традицію теоретичних узагальнень свого наставника, видав книгу «Українські національні танки, музика і стрій» (1947) [1]. Окрім опису основних рухів українського народного танцю, де увагу акцентовано на чоловічих рухах, тут вміщено вісімнадцять авторських варіантів танців.

Серед літератури, що видана у діаспорі, можна виокремити працю А. Нагачевського «Побутові танці канадських українців» [29], присвячену трансформації українських народних танців упродовж ХХ століття в общинах українців Канади. Сьогодні стали з'являтися ґрунтовні праці з проблем хореографічної культури України, серед яких досить умовно можна виокремити тематичні групи. Специфіці народного хореографічного мистецтва різних регіонів України присвячено праці О. Бігус (Прикарпаття) [2], Б. Кокуленка

(Кіровоградщина) [19], В. Пастух (Східна Галичина) [30], О. Помпи (Житомирщина) [31], Б. Стаська (Івано-Франківщина) [33] тощо. Персональний план видатних митців, що зробили неоцінний внесок у розвиток українського народного хореографічного мистецтва досліджують Р. Затварська (Василина Чуперчук) [13], Л. Косаківська (Василь Авраменко) [20] тощо.

Історико-мистецькі аспекти розвитку українського народного танцю привернули увагу О. Бойко (художній образ) [3], О. Єльохіної (танець в період Київської Русі) [11], К. Кіндер (семантика рухів танців українців) [17], Л. Козинко (вплив фольклорного танцю на народно-сценічний та балетний театр) [18], С. Легкої (народно-сценічні танці в ХХ столітті) [22], В. Литвиненка (трансформація української народної хореографії у творчості П. Вірського) [24], О. Мерлянової (жіночі танці) [28], В. Шкоріненка (роль народного танцю в культурі) [37] тощо. Праці, присвячені педагогічним аспектам, що базуються на досвіді розвитку українського народного танцювального мистецтва, створено О. Жировим [12], А. Шевчук [36]. На окрему увагу заслуговують ґрунтовні підручники, початкові посібники, що межують із науково-теоретичними працями, наприклад, С. Зубатова [14] тощо. Ці праці відкрили новий етап систематичного дослідження українського народного танцю в усіх його аспектах.

Наукова новизна. Запропоновано періодизацію становлення та розвитку науково-теоретичного осмислення українського народного танцю.

Висновки. Монографії, дисертації, наукові статті тощо, присвячені різним аспектам української народної танцювальної культури, містять історіографічний огляд, аналізують останні публікації під кутом зору теми, що виключає цілісність дослідження науково-теоретичного доробку з українського народного танцю. Попри наявність значного масиву наукової літератури комплексного дослідження теоретичний доробок з українського танцю не зазнав.

Досить умовно можна виокремити основні етапи становлення та розвитку науково-теоретичного осмислення українського народного танцю:

- 20-і рр ХХ ст. – формування теорії українського народного танцю (В. Верховинець);

- друга половина ХХ ст. – розвиток теорії українського народного танцю в історико-мистецтвознавчих та педагогічних дослідженнях;

- початок ХХІ ст. – розширення проблемного діапазону досліджень на матеріалі українського народного танцю.

Представлене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми, подана з метою привернути увагу до історіографії українського народного танцю.

Література

1. Авраменко В. Українські народні танці. Музика і стрій. Кн. 1, 2. Голівуд, 1947. 80 с.
2. Бігус О. О. Народно-сценічна хореографія Прикарпатського регіону: становлення та тенденції розвитку : автореф. дис... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ : КНУКіМ, 2011. 18 с.

3. Бойко О. С. Художній образ в українському народно-сценічному танці : автореф. дис... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ : КНУКіМ, 2008. 19 с.
4. Василенко К. Лексика українського народно-сценічного танцю : навч. посіб. Київ : Мистецтво, 1996. 496 с.
5. Василенко К. Український танець : підручник . Київ : ППК ПП, 1997. 282 с.
6. Верховинець В. Теорія українського народного танцю. Київ : Музична Україна, 1990. 151 с.
7. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. Київ : Оберіг, 1993. 590 с.
8. Гарасимчук Р. Народні танці українців Карпат. Кн. 1. Гуцульські танці. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2008. 608 с.
9. Гарасимчук Р. Народні танці українців Карпат. Кн. 2. Бойківські та лемківські танці. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2008. 318 с.
10. Гуменюк А. Народне хореографічне мистецтво України. Київ : АН УРСР, 1963. 235 с.
11. Єльохіна О. О. Проблеми розвитку танцювального мистецтва України. Період Київської Русі : автореф. дис... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.02 «Театральне мистецтво». Київ : 1996. 25 с.
12. Жиров О. Засоби розвитку української народної хореографії в педагогічних пошуках К. Василенка // Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2016. № 14. С. 283–289.
13. Затварська Р. Василина Чуперчук: перлина гуцульського танцю. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2002. 135 с.
14. Зубатов С. Методика викладання українського народного танцю. Другий рік навчання : підручник. Київ : Ліра-К, 2018. 416 с.
15. Іваницький А. Українська народна музична творчість : навчальний посібник. Київ : Музична культура, 1999. 222 с.
16. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні : у 3-х кн., 6-ти т. Кн. 2. Київ : Обереги, 1994. 528 с.
17. Кіндер К. Р. Семантика пластичних символів народної танцювальної культури українців : автореф. дис... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури». Київ : КНУКіМ, 2007. 19 с.
18. Козинко Л. Л. Традиції фольклорної культури в сучасному народно-сценічному танці та балетному театрі України : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.02 «Театрознавство» Київ, 2012. 18 с.
19. Кокуленко Б. Степова Терпсихора. Кіровоград : Степ, 1999. 214 с.
20. Косаківська Л. П. Мистецька парадигма Василя Авраменка в контексті розвитку української культури ХХ ст. : автореф. дис... канд мистецтвознавства : спец. 26.00.01. «теорія та історія культури». Київ : ДАККіМ, 2009. 19 с.
21. Курочкин А. В. Святково-обрядова культура. Київ : Ліра-К, 2018. 298 с.
22. Легка С. А. Українська народна хореографічна культура ХХ століття : дис... канд. історичних наук : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури». Київ, 2003. 173 с.
23. Лисенко М. Молодоці : збірник танців та веснянок (ігри, співи весняні, дівочі, жіночі й мішані). Київ, 1875. 84 с.
24. Литвиненко В. А. Трансформація української народної хореографії та її концептуалізація в Театрі танцю Павла Вірського : автореф. дис... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ : НАКККіМ, 2017. 22 с.
25. Лозинський Й. І. Українське весілля / упоряд. і вст. ст. Р. Ф. Кирчіва. Київ : Наукова думка, 1992. 174 с.
26. Максимович М. Дні та місяці українського селянина / упоряд., перекл., вст. ст. та прим. В. Гнатюка. Київ : Обереги, 2002. 189 с.
27. Матеріали до української етнології : видає етнографічна комісія Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. Т. 12 : Гаївки / зібрав В. Гнатюк. Львів : друкарня Наукового Товариства ім. Шевченка, 1909. 368 с.

28. Мерлянова О. А. Жіночі танці в українській народній хореографії: автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ, 2009. 19 с.
29. Нагачевський А. Побутові танці канадських українців. Київ : Родовід, 2001. 188 с.
30. Пастух В. В. Сценічна хореографічна культура Східної Галичини 20 – 30-х років ХХ століття : автореф. дис... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури». Київ, 1999. 20 с.
31. Помпа О. Д. Народний танець: генезис та сучасні форми побутування (на матеріалах Житомирщини) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ, 2013. 16 с.
32. Пономарьов А. П. Традиційно-побутова культура // Історія української культури: у 5 т. Т. 3. Київ : Наукова думка, 2003. С. 1117–1197.
33. Стасько Б. Хореографічне мистецтво Івано-Франківщини. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2004. 312 с.
34. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной императорским русским географическим обществом. Материалы и исследования, собранные действительным членом П. П. Чубинским: в 7 т. Т. 4 : Обряды: родини, крестини, свадьба, похорони. Санкт-Петербург, 1877. XXX. 714 с.
35. Українські народні танці / уклад. А. І. Гуменюк. Київ : Наук. думка, 1969. 617 с.
36. Шевчук А. С. Українські музично-хореографічні традиції як засіб музично-рухового розвитку старших дошкільників. Фастів : «Поліфаст», 2005. 332 с.
37. Шкоріненко В. О. Народний танець у традиційній і сучасній культурі України : дис... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури». Київ : ДАКККіМ, 2003. 188 с.
38. Шухевич В. Гуцульські танці // Шухевич В. Гуцульщина. Ч. 3. Верховина, 1999. С. 88–90.

References

1. Avramenko, V. (1947). Ukrainian folk dances. Music and clothes. Hollywood [in Ukrainian].
2. Bihus, O.O. (2011). Folk-stage choreography of the Carpathian region: formation and trends of development. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: KNUKiM [in Ukrainian].
3. Boiko, O.S. (2008). Artistic image in Ukrainian folk-stage dance. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv : KNUKiM [in Ukrainian].
4. Vasylenko, K. (1996). A vocabulary of Ukrainian folk-stage dance. Kyiv: Mystetstvo [in Ukrainian].
5. Vasylenko, K. (1997). Ukrainian dance. Kyiv : IPK PK [in Ukrainian].
6. Verkhovynets, V. (1990). Theory of Ukrainian folk dance. Kyiv: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
7. Voropai, O. (1993). The customs of our people. Ethnographic essay. Kyiv: Oberih [in Ukrainian].
8. Harasymchuk, R. (2008). Folk dances of Ukrainian Carpathians. Book 1. Hutsul dances. Lviv: Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
9. Harasymchuk, R. (2008). Folk dances of Ukrainian Carpathians. Book 2. Boyk and Lemko dances. Lviv: Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
10. Humeniuk, A. (1963). Folk choreographic art of Ukraine. Kyiv: Academy of Sciences of the USSR. [in Ukrainian].
11. Yelokhina, O.O. (1996). Problems of development of dance art of Ukraine. The period of Kievan Rus. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
12. Zhyrov, O. (2016). Tools for the development of Ukrainian folk choreography in pedagogical quests by K. Vasylenko. Problems of preparing a modern teacher, 14, 283–289 [in Ukrainian].

13. Zatvarska, R. (2002). Vasylyna Chuperchuk: pearl of Hutsul dance. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria [in Ukrainian].
14. Zubatov, S. (2018). Method of teaching Ukrainian folk dance. Second year of study. Kyiv: Lira-K [in Ukrainian].
15. Ivanytskyi, A. (1999). Ukrainian folk musical creativity. Kyiv: Muzychna kultura [in Ukrainian].
16. Kylymnyk, S. (1994). Ukrainian year in folk customs in historical light. Book 2. Kyiv: Oberehy [in Ukrainian].
17. Kinder, K.R. (2007). Semantics of plastic symbols of folk dance culture of Ukrainians. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv : KNUKiM [in Ukrainian].
18. Kozynko, L.L. (2012). Traditions of folklore culture in contemporary folk-stage dance and ballet theater of Ukraine. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
19. Kokulenko, B. (1999). Steppe Terpsichore. Kirovohrad: Step [in Ukrainian].
20. Kosakivska, L.P. (2009). The artistic paradigm of Vasyl Avramenko in the context of the development of Ukrainian culture of the twentieth century. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: DAKKKiM [in Ukrainian].
21. Kurochkin, A.V. (2018). Festive ceremonial culture. Kyiv: Lira-K [in Ukrainian].
22. Lehka, S.A. (2003). Ukrainian folk choreographic culture of the twentieth century. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
23. Lysenko, M. (1875). Youths: a collection of dances and freckles (games, singing spring, girls, women and mixed). Kyiv [in Ukrainian].
24. Lytvynenko, V.A. (2017). Transformation of Ukrainian folk choreography and its conceptualization at the Pavlo Virskyi Theater of Dance. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].
25. Lozynskyi, Y.I. (1992). Ukrainian wedding. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].
26. Maksymovych, M. (2002). Days and months of the Ukrainian peasant. Kyiv : Oberehy [in Ukrainian].
27. Hnatiuk, V. (Ed.) (1909). Materials for Ukrainian Ethnology: Issues the Ethnographic Commission of the Scientific Society to them. Shevchenko in Lviv. Vol. 12: Hayvky. Lviv: Printing House of the Scientific Society Shevchenko [in Ukrainian].
28. Merlianova, O.A. (2009). Women's dances in Ukrainian folk dance choreography. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
29. Nahachevskyi, A. (2001). Social Dance Canadian Ukrainians. Kyiv: Rodovid [in Ukrainian].
30. Pastukh, V.V. (1999). Scenic choreographic culture of Eastern Galicia 20-30 years of the twentieth century. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
31. Pompa, O.D. (2013). Folk dance: genesis and modern forms of life (on materials of Zhytomyr region). Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
32. Ponomarov, A.P. (2003). Traditional and everyday culture // History of Ukrainian Culture, Vol. 3, 1117–1197. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
33. Stasko, B. (2004). Choreographic art of Ivano-Frankivsk region. Ivano-Frankivsk: Lileia NV [in Ukrainian].
34. Chubinskij, P.P. (Ed.). (1877). Proceedings of the ethnographic-statistical expedition to the Western Russian region, equipped with the imperial Russian geographical society. Vol. 4: Rites: homeland, christening, wedding, funeral. St. Petersburg [in Russian].
35. Humeniuk, A.I. (Ed.). (1969). Ukrainian folk dances . Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
36. Shevchuk, A.S. (2005). Ukrainian musical and choreographic traditions as a means of musical and motor development of senior preschool children. Fastiv: «Polifast» [in Ukrainian].
37. Shkorinenko, V.O. (2003). Folk dance in the traditional and modern culture of Ukraine. Candidate's thesis. Kyiv: DAKKKiM [in Ukrainian].
38. Shukhevych, V. (1999). Hutsul dances. Shukhevych, V. Hutsulshchyna (part 3), (pp. 88–90). Verkhovyna [in Ukrainian].